

RAMAZANIN DEĞERLENDİRİLMESİ

RAMAZAN AYINI NASIL DEĞERLENDİRMELİYİZ?	1
KENDİNE YAZIK EDEN ÜÇ KİŞİ.....	1
SORU: ŞAHSİ HAYATIMIZDA EKSİK BIRAKTIĞIMIZ YA DA İHMAL ETTİĞİMİZ ŞEYLERİ TAMAMLAMA VE ÖNEMLİ BİR AHİRET YATIRIMI YAPMA AÇISINDAN ÖNÜMÜZDEKİ RAMAZAN’I NASIL DEĞERLENDİRMELİYİZ?	2
SÜRPRİZLER AYI	2
SORU: RAMAZAN-I ŞERİF, ÜLKEMİZİN, İÇİNE ÇEKİLMEK İSTENDİĞİ ANARŞİ VE TERÖR ORTAMINDAN KURTULABİLMESİ İÇİN BİR FIRSAT OLARAK DEĞERLENDİRİLEBİLİR Mİ?	3
RAMAZAN’IN GÜCÜ VE BEREKETİ	3
SORU: BİRER DİSİPLİN İNSANI HALİNE GELEBİLMEMİZ İÇİN RAMAZAN AYININ NE GİBİ KATKILARI OLABİLİR?	4
RAMAZAN-I ŞERİF BİZDE NE TÜRLÜ ALIŞKANLIKLAR HÂSİL ETMELİDİR?	4
İBADETEN ÜBÜDİYETE	5
ÖZET	6

شَهْرُ رَمَازَانَ الَّذِي أُنزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِّنَ الْهُدَى وَالْفُرْقَانِ

“O Ramazan ayı ki insanlığa bir rehber olan, onları doğru yola götüren ve hakkı batıldan ayıran en açık ve parlak delilleri ihtiva eden Kur’ân o ayda indirildi.” (Bakara Suresi, 2/185)

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا دَخَلَ رَمَازَانُ فَتُحْتَت أَبْوَابُ الْجَنَّةِ، وَغُلِّقَتْ أَبْوَابُ النَّارِ، وَسُلْسِلَتِ الشَّيَاطِينُ

“Ramazan ayı girdiği zaman cennetin kapıları açılır, cehennemin kapıları kapanır ve şeytanlar da zincire vurulur.” (Buhari, Savm 5)

Ramazan Ayını Nasıl Değerlendirmeliyiz?

İçinde bulunduğumuz bu mübarek ayı en güzel şekilde değerlendirmek için Ramazan ve oruçla alakalı yazılan **makaleler tekrar okunabilir**. Özellikle “Ramazan Risalesi”, üzerinde dikkatle durularak ve müzakere edilerek okunmalıdır. Fakat, siz sorduğunuz için ben de aklıma ilk gelen birkaç hususu tekrar edeyim:

Kendine yazık eden üç kişi

Bir hadis-i şerifte anlatılır ki: Peygamber Efendimiz bir keresinde minbere çıkıyordu. Merdivenden yukarı çıkarken birinci basamakta “amin!” dedi. İkinci basamakta yine “amin!” dedi. Üçüncü basamakta bir kere daha “amin!” dedi. Hutbeden sonra, sahabe efendilerimiz “Bu sefer senden daha önce duymadığımız bir şeyi duyduk yâ Rasûlallah! Eskiden böyle yapmıyordunuz, şimdi minbere çıkarken üç defa “amin” dediniz. Bunun hikmeti nedir?” diye sordular. Peygamber efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdular: “Cebrâil aleyhisselam geldi ve ‘Anne-babasının ihtiyarlığında onların yanında olmuş ama anne-baba hakkını gözetmemiş, onlara iyi bakarak mağfireti yakalama gibi bir fırsatı değerlendirememiş kimseye yazıklar olsun, burnu yere sürtülsün onun!’ dedi, ben de ‘amin!’ dedim. Cebrâil, ‘Yâ Rasûlallah, bir yerde adın anıldığı halde, Sana salât ü selâm getirmeyen de rahmetten uzak olsun, burnu yere sürtülsün!’ dedi, ben de ‘amin’ dedim. Ve son basamakta Cebrâil, ‘Ramazana yetişmiş, Ramazanı idrak etmiş olduğu halde Allah’ın mağfiretini kazanamamış, afv ü mağfiret bulamamış kimseye de yazıklar olsun, rahmetten uzak olsun o!’ dedi, ben de ‘amin’ dedim.”

Bu üç meselenin faslı müştereki şudur: Cenab-ı Hakk bir kısım külfet ve zorluk da ifade eden bu üç sorumluluğu yüklüyor. Fakat, onlardaki esas, ilâhî hikmet ve gaye, kulun gufrâna mazhar olması, affedilmesidir. Ne var ki kul, oradaki o vazifeyi, o sorumluluğu yerine getirmediği için öyle bir nimetten tam istifade edemiyor. Yani, nasıl Üstad hazretleri diyor: **“İhsân-ı ilâhî olarak bu hizmet üzerimize yüklenmiş.”** Öyle de, ihsân-ı ilâhî olarak insan anne ve babasını idrak etmiş; ihsân-ı ilâhî olarak nâm-ı Celîl-i Muhammedî onun yanında yâd edilmiş ve ihsân-ı ilâhî olarak Ramazan-ı Şerif’e erişmiş. Fakat bu nimetlerin, bu ihsanların kadrini bilememiş. Oysa ki bunlar, **ibadet ü tâate paçanın tam sıvanacağı**, Allah’tan sonra anne-babaya itâate paçanın tam sıvanacağı, Peygambere karşı kadirşinaslık vazifesi adına paçanın tam sıvanacağı.. fırsatlar gelmişken kapısının önüne kadar, o fırsatları değerlendirmemiş, dolayısıyla da *“burnu yere sürtülsün, yazıklar olsun”* itabını hak ediyor.

Ramazan-ı Şerif orucu çok önemli bir ibadettir. Belki namazla beraber umumiyet itibariyle Kur’an-ı Kerim’de otuz küsur yerde zekât zikrediliyor ama -bildiğiniz gibi- oruç için de Kur’an-ı Kerim’de sayfalar ayrılmış. Ve değişik cezalarda kefarete olarak aynı zamanda oruç takdir edilmiş. Bazı suçlara karşılık 60 gün, 10 gün, bazen de 3 gün oruç kefareti emredilmiş. Demek ki o, günahları, hataları eriten çok önemli bir faktör, insanı temizleyen ve yükselten bir unsur.¹ (Ümit Burcu)

Soru: Şahsî hayatımızda eksik bıraktığımız ya da ihmal ettiğimiz şeyleri tamamlama ve önemli bir ahiret yatırımı yapma açısından önümüzdeki Ramazan’ı nasıl değerlendirmeliyiz?

Cevap: Biz ibadet ü tâati, hem **Yüce Yaraticı’nın hakkı** hem de **bize ait bir vazife** kabul ediyoruz. Ayrıca, onu **Allah’a yaklaşmanın bir yolu** sayıyor ve Allah’a daha yakın durmaya vesile addediyoruz. Bu zaviyeden, Ramazan-ı Şerifte yaptığımız ibadetlerin de katlanarak geriye döneceğine inanıyoruz.

Bakara sure-i celilesinde de ifade edildiği gibi, bazen ibadetler, toprağa atılan bir tohum misali yedi verir, bazen yetmiş verir, bazen de yedi yüz verir.² İşte, kılınan her namaza, okunan her Kur’an harfine ya da verilen her sadakaya bire on, bazen bire yüz, belki bire bin mükâfatla mukabele edildiği ve Cenâb-ı Allah’ın ziyade lütuflar yağdırdığı bir **sürprizler ayıdır Ramazan.**

Sürprizler Ayı

Evet, bu ay, çok sürprizlerin olduğu bir aydır; fakat bu sürprizlerin çoğu burada müşahede edilemeyebilir. Onlar, belki burada sadece kalbde bir inşirah bırakır geçer; gönlü ümitle coşturur, ileriye ümitle bakma duygusunu harekete geçirir; insanın içine bir sevinç atar, gider. Ne var ki, **sürprizin esas kendi olarak sunulması öbür âlemde olacaktır.** Zaten, Cenâb-ı Allah, bir kudsî hadiste, *“Salih kullarıma öbür âlemde gözlerin*

¹ Oruç, Kur’an’da 12 yerde geçiyor. En uzun şekliyle Bakara Suresinde açıklanıyor. Diğer surelerde oruç, daha ziyade bir keffaret ve fidye olarak beyan ediliyor. (Bakara Suresi, 2/183, 184,185,187, 196; Nisa Suresi, 4/92; Maide Suresi, 5/89 vs.)

² Bakara Suresi, 2/261

görmediği, kulakların işitmediği ve hiç kimsenin tasavvur edemeyeceği sürpriz nimetler hazırladım” buyurmaktadır.³

Evet, bunlar öyle sürprizlerdir ki, insan onları kat’iyen tasavvur edemez. Belki konunun sadece başlıklarıyla alâkalı şifre gibi bazı şeyler anlayabilir. O bile aslında insanın içine inşirahlar salmaktadır. İşte, Ramazan-ı Şerif, ibadet ü tâatın böyle katlandığı, ahiret hayatı adına birlerin bin olduğu, sürprizlerle dolu bir aydır.

Diğer taraftan, **bu mübarek ayda Allah’a kalkan eller asla boş dönmez.** Bu açıdan da eğer bu ayı kıymetlendirme ve değerlendirmeyi düşünüyorsak, Cenâb-ı Hak’a gönülden yönelerek, sık sık ellerimizi kaldırmalıyız. Hem kendimiz, hem ülkemiz, hem milletimiz, hem de topyekün insanlık için O’ndan **ekstra lütuflar** dilemeliyiz. Zaten insan, şayet Ramazan-ı Şerifin hakkını veriyor; namaz kılıyor, teravihe gidiyor ve oruç tutuyorsa, o ibadetlerin çağrıştırmasıyla sürekli duayı da telaffuz edecektir. İftar ederken el kaldırarak, imsak ederken duaya duracak, camiden içeri adımını atarken yine dua edecek, namaz kılarken mülahazalarıyla bir kere daha niyazda bulunacak ve hep dua dua yalvaracaktır. **(İkinci Yağmurları)**

Soru: Ramazan-ı Şerif, ülkemizin, içine çekilmek istendiği anarşi ve terör ortamından kurtulabilmesi için bir fırsat olarak değerlendirilebilir mi?

Cevap: Ramazan-ı Şerif’in mutlaka bir bağlayıcılığı vardır. Bildiğiniz gibi, Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) “Ramazan ayı girince Cennet kapıları açılır, Cehennem kapıları kapanır ve şeytanlar zincire vurulur” buyurmuştur. Evet, bu mübarek ayda, “merede-i şeytan” zincire vurulur. “Merede”, inatçılar, direnenler demektir. Bu ifadeyle, şeytanların en azgınları, ipe-sapa gelmezleri kastedilmektedir.

Bununla beraber, **Ramazan-ı Şerifte de hatalar işlendiği, günahlara girildiği ve büyük yanlışlıklar yapıldığı bir gerçektir. Fakat, bu Kur’an ayında mü’minlerin elde ettiği büyük kâr düşünülüğünde ve şeytanın buna razı olmayacağı, adeta hırsından deliye döneceği ve insanları günahlara çekmek için bütün hilelerini kullanacağı göz önünde bulundurulduğunda merede-i şeytanın elinin-kolunun bağlanmış olduğu anlaşılacaktır.**

Ramazan’ın Gücü ve Bereketi

Evet, Ramazan’da yapılan ibadetler çok önemlidir. Cenâb-ı Allah oruç hakkında *“Oruç Bana ait bir ibadettir; onu Nefsime izafe ediyorum. Mükâfatını da Ben vereceğim”* buyurmaktadır. Bu itibarla da onun genişliğini, derinliğini ve hak indindeki değerini kavramak; ona bir kıymet takdir etmek mümkün değildir. Dolayısıyla, onun mükâfatını vermeye Cenâb-ı Hak’tan başka kimsenin gücü yetmez. Allah Teâlâ, oruç sevabını bizzat takdir etmiş ve onu öbür âlemde bir sürpriz olarak verme vâdinde bulunmuştur. Bu sürpriz mükâfatın en önemli vesilesine de *“Çünkü oruç tutan kulum, yemesini-içmesini Benim için terk ediyor”* sözüyle işaret etmiştir.

³ Buhârî, Bed’ü'l-halk 8, Tefsîr-u Sure (32) 1; Müslim, Cennet 2-5

Ayrıca, bu kutlu zaman diliminde mü'minler oruç ibadetiyle beraber, teravîh namazı da kılarlar. *"O Ramazan ayı ki insanlara bir rehber olan, onları doğru yola götüren ve hakkı bâtıldan ayıran en açık, en parlak delilleri ihtiva eden Kur'ân o ayda indirildi"* (Bakara Suresi, 2/185) ilâhî beyanı gereğince Ramazan'ı tam bir Kur'an ayı olarak değerlendirir ve bol bol Kur'an okurlar. Aynı zamanda, gönülleri açılır, semahatle ve engin bir cömertlikle coşarlar; hayır ve hasenât hesabına bütün fırsatları değerlendirirler. Bir hadis-i şerifin ifadesiyle, "Rasûlullah insanların en cömerdi idi. Onun bu cömertliği Ramazan ayı girip de Cebrail aleyhisselamla buluştuğu zaman daha da artardı. Hazreti Cebrail Ramazan ayı çıkıncaya kadar her gece Peygamber Efendimiz'e gelip Kur'an'ı arz ederdi. O günlerde Allah Rasûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) insanlara rahmet getiren rüzgârdan daha cömert olurdu." Mü'minler de o günlerde daha bir cömertleşir; zekât, sadaka ve fitır sadakası adı altında sürekli ihsanda bulunurlar. Hatta bazıları, Ramazan ayının son on gününde itikâfa girer ve kendilerini bütün bütün ibadete verirler.

İşte, böyle bir hayır yarışı karşısında şeytanın çileden çıkması onun tabiatının gereğidir. Zira o, insanoğluna düşmanlığını ifade ederken, "Zatına kâsem olsun, hepsini şirâzeden çıkaracağım!" demiş ve sürekli, ayakları kaydırma yolları arayıp durmuştur. Öyleyse, Ramazan'ın bereketi çıldırtır şeytanı ve şeytan durumunda olan bir kısım habîs ruhları.

Öyleyse, Ramazan'ın insanlar üzerinde çok ciddi tesirleri olduğu gibi, anarşi havasını dağıtma ve huzur atmosferini hâkim kılma hususunda da çok önemli katkıları olacağı söylenebilir. Çünkü, terörü çıkaranlar ya da en azından figüre edilen, kullanılan insanlar arasında da Allah'a inananlar vardır; onların bazıları da ehl-i imandır. Herhalde böyleleri, hiç olmazsa oruç tutuyorken o türlü olumsuz işlere girmeyi düşünmezler. Ramazan'ın kuşatıcı ve bağlayıcı gücü onların şer düşüncelerinin önünü de keser. Ayrıca, belki onlardan da "Hiç olmazsa Ramazan'da gideyim" diyerek camiye giden, namaz kılan, sohbet dinleyenler bulunabilir. Bütün bunlar şer duygularını bastırabilir, kötülük hislerini ezebilir.

Soru: Birer disiplin insanı haline gelebilmemiz için Ramazan ayının ne gibi katkıları olabilir? Ramazan-ı Şerif bizde ne türlü alışkanlıklar hâsıl etmelidir?

Cevap: Aslında, bir mü'minin hayatı her zaman çok ahenkli olmalıdır. O, ne zaman ne yapması gerektiğini, nelerle meşgul olması ve hangi işlerle uğraşması lazım geldiğini önceden bilmeli ve ona göre davranmalıdır.

Haddizatında, ibadetler iş tanzimi ve vakit taksimi için çok önemli birer köşe taşıdır ve inanan insan çoğu zaman işlerini o ibadet takvimine göre ayarlar: "Öğle namazından sonra; akşam namazından önce" diyerek gününü belli dilimlere ayırır ve hiçbir anını boş geçirmemeye çalışır.

Zamanın kıymetini bilen ve ömrü, değerlendirilmesi gereken çok önemli bir nimet olarak gören kimseler, yeme içmeden yatıp-kalkmaya kadar her şeyi zabt u rabt altına alırlar; hiçbir meselelerini dağınıklık içinde ve sürüncemede bırakmazlar. Onlar

bilirler ki, **hem insanların hem de kurumların en verimli oldukları anlar, en düzenli oldukları zamanlardır.**

İşte, Ramazan ayı, yemek-içmek-uyumak gibi nefsin arzu ettiği şeylere karşı tavır belirleyerek, bunları ihtiyaç ölçüsünde ve hamd ü şükür duyguları içerisinde gidermek suretiyle hayatı disipline etmeyi öğretir. Nefsanî isteklere karşı, kalb ve ruh atmosferine sığınarak, vicdanı harekete geçirip iradeyi güçlendirerek sürekli istikamet üzere olabilmeyi ders verir.

Ramazan-ı Şerif, insanın en zayıf damarlarından biri olan yeme-içme isteğini sınırlamayı ve kontrol altında tutmayı sağlar. Adeta bir beslenme disiplini talim eder. Evet, hayatı devam ettirebilmek için mutlaka yemeye, içmeye ihtiyaç vardır. Ne var ki, sağlık prensipleri hesaba katılmadan yenip içilen her şey beden için zararlı olduğu gibi; midenin, kalbi ezecek kadar güçlenip insanı kalb ve ruhun derece-i hayatından hayvaniyet ve cismaniyet çukurlarına düşürmesi de bir felakettir. Evet, vakitli vakitsiz sürekli bazı şeyler yeyip içmek ve mideyi hep dolu bulundurmak, hem bedene zarardır hem de Cenâb-ı Hakk'ın hoşlanmadığı bir davranıştır.

Bu mübarek ay boyunca tutulan oruç, yemek vakitlerini belirleme, israftan ve mideyi tıka-basa doldurmaktan kaçınma, hem beden hem de ruh sağlığına zarar veren şeylerden uzak durma ve aynı zamanda mutlaka helâl dairesinde kalarak harama asla el uzatmama hususlarında temrinat yaptırır; Ramazanlaşan insanlara bu konularda disiplin ruhu kazandırır.

İbadetten Ubûdiyete

Ramazan, ondan nasiplenmesini bilen her insanı, seviyesine göre bir sadâkat eri haline getirir. Oruç tutan ve ondaki sırrı kavramaya çalışan bir mü'min, hem Hakk'a teveccühünde hem de halkla münasebetlerinde hep vefâ ve sadâkat peşinde olur. O, sadece belli vakitlerde ibadet eden bir insan olmakla yetinmeyip, ubudiyet ufkuna yürür ve bütün gününü kulluk şuuruyla değerlendirir, her an ibadet ediyormuş gibi yaşar. Dünyevî eğilimlerden ve cismanî temayüllerden birazcık sıyrılnca, kendini Cenâb-ı Hakk'a adama ve bir hakikat eri olma hedefi belirir önünde. Bu hedefe ulaşmak maksadıyla, Bediüzzaman Hazretlerinin ifadesiyle, hep Allah için düşünme, Allah için konuşma, Allah için muhabbet duyma, "lillah, livechillah, lieclillâh" dairesi içinde kalma ve her zaman Hakk'a müteveccih bulunma denemeleri yapar; bu denemeler neticesinde başarıyı yakalamaya her gün biraz daha yaklaşır. Derken, tam bir vefa ve sadakat insanı olur. Zaten **oruç, vefa duygusunun en güzel bir alametidir.** Zira o, Allah ile kul arasında yapılmış bir anlaşmadır: Kul, belirli süreler dâhilinde, belirli şeylerden vazgeçer ve bu suretle ahdinde vefalı olduğunu gösterir; Cenâb-ı Hak da onun mükâfatını bizzat Kendisinin vereceğini vaadeder. Allah'a karşı vefalı davranan bir insan, zamanla ailevî ve içtimaî hayatında da tam bir "vefa abidesi" durumuna yükselir. Bu duyguyla, sılayı rahimi gözetir; herkese yardım eli uzatır; zekâtını ödemekten asla kaçmaz; hatta sadaka vermeye ve infak etmeye hiç doyamaz.

Hakk'la münasebetin önemli bir şiarı da Kur'an okumak, Cenâb-ı Allah'a dua dua yalvarmak ve sürekli O'na teveccühte bulunmaktır. Ne var ki, **Kur'an-ı Kerim'in işlemeli sandıklar ve ipekten kılıflar arasındaki hapsine son verip, onu dil ve gönüllere şeker-şerbet yapmak da pek çokları için bir manâda ancak Ramazan-ı Şerifte mümkün olmaktadır.** Bu kutlu ay, damaklara bir Kur'an tadı çalmakta ve insanlara bir evrâd ü ezkâr disiplini de aşılacaktır.

İşte, bir ay boyunca, yeme-içmeden yatıp kalkmaya, ibadet ü taâatten evrâd ü ezkâra kadar hayatın hemen her alanıyla alâkalı bazı kaide ve kurallar çerçevesinde davranan, bir ölçüde disiplin ruhuna kavuşan ve düzenli yaşamaya alışan insanlar, Ramazan'dan sonra da aynı nizam ve intizamı korumalı, devam ettirmelidirler. Meselâ, bir ayın her gecesinde uykuyu bölüp sahurun bereketinden istifade etmeye koşan, bu arada seccadeyle de bir vuslat yaşayan mü'minler, bu otuz geceyi bir temrinat süresi olarak değerlendirmeli ve artık senenin her gecesini bir **vuslat koyu** bilmeli, gecelerini hiç olmazsa bir kaç rek'at teheccüd namazıyla aydınlatmalıdırlar. **Evet, Ramazan bir başlangıçtır ve o güzel hasletlere ulaşmak için çok bereketli bir ekim mevsimidir.**

Aslında, inananlar için, insan ömrü bir Ramazan, bülûğ çağı imsak vakti ve ölüm de iftar anıdır. Bir aylık Ramazan, bir ömür süren kulluk orucunun alıştırması gibidir. Otuz günde kazandığı güzel hasletleri hayat boyu devam ettirmesini bilenlerdir ki, onlar, burada biraz aç ve susuz kalmaya bedel, ötede *"Kullarım, çok defa sizi renginiz kaçmış, benziniz sararmış-solmuş, gözleriniz içine çökmüş ve avurtlarınız çukurlaşmış olarak görüyordum. Buna Benim için katlanıyordunuz. O geçmiş günlerde takdim ettiklerinize bedel haydi bugün afiyetle yeyin, için"* hitabını duyacak ve işte o gün asıl iftarı yapacaklardır. (İY)

ÖZET

1- Ramazan, sürprizlerle gelen bir aydır. Bu sürprizlerin çoğu ahirette ortaya çıkacaktır. Fakat, burada bazı şifrelerini ve ışıklarını görmek mümkündür. Bu da, gösterilecek gayrete bağlıdır.

2- Ramazan ayını iyi değerlendirmeyenlerin neler kaybettiğini anlatma sadedinde Cebrail Aleyhisselam "Burnu sürtülsün" buyuruyor. Peygamber Efendimiz (s.a.s.) de amin diyor.

3- Bu ayda, himmetler âli tutulmalı ve Allah'tan ekstra lütuflar istenmeli.

4- Bu ayda Allah'a kalkan eller boş dönmez.

5- Ramazan Ayı, disiplin insanı olmak için bir fırsattır.

6- Ramazan'da şeytanların en azgınları zincire vurulur.

7- Ramazan, iyi bir hayat için bir başlangıçtır, bir ekim mevsimidir.

8- Milletimizin, Müslümanların ve bütün dünyanın huzuru için bu ayda ayrıca dua edilmelidir.

Ramazan'ın değerlendirilmesi ile alakalı Hadis-i Şerifler

Allah Resülü'ne (s.a.s.), "Ramazandan sonra hangi oruç efdaldır?" diye sorulmuştu, şu cevabı verdi: "Ramazanı tazim için Şa'ban!" Tekrar soruldu: "Hangi sadaka efdaldır?" "Ramazanda verilen!" cevabını verdi. **(Tirmizi, Zekat 28)**

Resulullah (sav) Ramazan ayında, diğer aylarda görülmeyen bir gayrete girerdi. Ramazanın son on gününde ise çok daha şiddetli bir gayrete geçerdi. Son on günde geceyi ihya eder, ailesini de (gecenin ihyası için) uyandırır, izarını da bağlardı. (Yani kendini ibadete verirdi). **(Buhari, Fadlu Leyleti'l-Kadr 5; Müslim, İ'tikaf 8)**

Allah Resülü (s.a.s.) ile bir ramazan ayında beraber oruç tuttuk. Ay boyunca bize son yedi güne kadar fazladan hiç namaz kıldırmadı. Ayın son yedinci gününde gecenin üçte biri geçinceye kadar bize namaz kıldırıldı. Altıncı gününde yine bir şey kıldırmadı. Beşinci gününde gecenin yarısı geçinceye kadar namaz kıldırıldı. Kendisine: "Bu gecemizin geri kalan kısmında da bize nafile kıldırırsanız!" dedik. Talebimize karşı: "Kim imamla namaza başlar, sonuna kadar devam ederse, kendisine gecenin tamamını namazla geçirmiş (sevabı) yazılır" buyurdular. Sonra Efendiler Efendisi (s.a.s.), aydan son üç gece kalıncaya kadar başka namaz kıldırmadılar. Üçüncü gece bize namaz kıldırıldılar. Ehline ve kadınlarına dua ettiler. Bize o kadar uzun namaz kıldırıldılar ki "Felah"ı kaçırmaktan korktuk. (Ebu Zerr'e): "Felah" nedir? diye soruldu: "Sahur!" cevabını verdi. (Sonra ayın geri kalan kısmında bize namaz kıldırmadı.) **(Ebu Davud, Salat 318; Tirmizi, Savm 81)** (Cemaatle teravih kılmaya, uzun namaz kılmaya, namaza olan iştiyaka işaret var.)

Übeyy (ra)'i dinledim, diyordu ki: "Ramazanda (teravih) namazından ayrılıp, hizmetçilerden alelacele sahur yemeği getirmelerini isterdik, çünkü vaktin çıkmasından korkardık." **(Muvatta, es-Salat fı'r-Ramazan 7)**

Resulullah (sav) onları, kesin bir emirde bulunmaksızın ramazan gecelerini ihyaya teşvik ederdi. (Bu maksadla) derdi ki: "Kim ramazan gecesini, sevabına inanarak ve bunu elde etmek niyetiyle namazla ihya ederse geçmiş günahları affedilir." Resulullah (sav) -bu tavsiyesi herhangi bir değişikliğe uğramadan- vefat etti. Bu durum (teravihin ferden kılınması) Hz. Ebu Bekr'in hilafeti zamanında da böylece devam etti, Hz. Ömer'in hilafetinin başında da böyle devam etti. **(Buhari, Teravih 1; Müslim, Müsafirin 174)**

Ramazan ve Ribât

Bir diğer mevzu, oruçla -Hazreti Üstad'ın Ramazan risalesinde ifade ettiği gibi- nefsin terbiyesi de hedeflenmelidir. Oruç tutan bir mü'minin "Ben biraz daha gemini çekeyim bu

nefsimin, bunu biraz daha Cenâb-ı Hakk'a yönlendireyim, tevcih edeyim. Onu killet-i kelâma, killet-i taâma, killet-i menâma alıştırayım. Bir seyr-i süluk ü ruhanîde, çile yoluyla elde edilen meziyet, fazilet ve derecât ne ise onları elde etmeye çalışayım.” demesi ve Ramazanı aynı zamanda bir riyâzat mevsimi olarak görmesi lazımdır. Zaten riyâzatın bir oruç yanı da vardır. Riyazatta esas olan, aç-susuz durma, yememe, içmeme, hatta her gün bir yudum veya iki yudum su içme.. bazen yemeği öyle azaltma ki, haftada bir, birkaç lokma, ölmeyecek kadar yeme ve kırk gününü böyle geçirme. Olmadıysa ikinci erbaînini, hatta üçüncü erbaînini öyle geçirme. Bunlar bir nevî ruha kendi gücünü kazandırma adına yapılan şeyler. Bunlarda marz-ı ilâhî esas alınmazsa, Allah rızası hedef olmazsa o zahmetlere, sıkıntılara katlanmak da çok faydasız olur. İnsan, gerçekten bir kısım hârikulade şeylere mazhar olabilir; metafiziğin, fiziğe hükmettiğini görebilir, bir nazarla şuradaki mangalı havalandırabilir. Fakat bunların hiçbirisi Allah nezdinde hiçbir şey ifade etmez. Evet, nefsin gemlenmesi, frenlenmesi bakımından oruç ciddi bir dinamiktir. Onun içindir ki, ehlullah sürekli riyâzat yaparak rûhî formlarını korumaya çalışmışlardır. Yogilerin aç-susuz durmakla rûhî güç ve kuvvetlerini kazandıkları, bazı mistiklerin nefislerine bir kısım eza ve cefa çektirmek suretiyle belli nisbette rûh yüceliğine ulaştıkları da öteden beri bilinen bir vakiadır. Ama ne yoginin ne de mistiklerin o yaptıklarıyla ahiret adına elde edecekleri hiçbir şey yoktur. Zira aç ve susuz kalma ve riyâzat yapma ancak ibadet niyetiyle yapılırsa bir değer ifade eder. Allah'ın rızası, ibadetleri Allah'ın rızasını tahsile bağlamakla elde edilir. İşte, Ramazan orucunda ehlullahın riyâzatla elde ettikleri şeyleri elde etme potansiyeli de vardır. Ramazan, aynı zamanda bir riyâzattır.

Ramazan orucu vesilesiyle, adetleri, tiryakilikleri terk etmek ve bir manada bağımsız yaşamak da mümkündür. Biz nefsimizi açlığa, susuzluğa alıştırdırca cebrî öyle bir şeye maruz kaldığımız zaman da su-i îtiyâdımızdan dolayı hemen çarçabuk pes etmeyiz. Eskiler şöyle derlerdi: “Terku'l-âdât mine'l-mühlikât: Âdetleri, tiryakilikleri terk etmek helak eden, öldüren faktörlerdendir.” Yeme-içmeye alışırın, farklı şeyleri yemeye, değişik meşrubat içmeye alışırın. Oysa ki bir Müslüman, -farklı zamanlarda da ifade edildiği gibi- bir komando misal en ağır şartlarda bile yaşamaya kendisini alıştırmalı. İşte Ramazan bize bunu da tâlîm ediyor.

Hele neslin ıslahı için bir oraya bir buraya koşup duran kudsîlere Ramazan kim bilir ne hediyeler ne hediyeler takdim ediyordur. Dine ve millete hizmet yolunda sahur, iftar demeden seyr u seferler yapan kutlular kim bilir Ramazanda nasıl binlerce senelik semere elde ediyorlardır. Ben kendi nefsimden demiyorum bunları, bakın Übey İbnu Ka'b radiyallahu anh ne diyor: “Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: “Allah rızası düşüncesiyle

Ramazan ayı dışında müslümanlara gelmesi muhtemel tehlikeleri savmak için, sevap umuduyla bir günlük ribât, sevap yönüyle yüz yıllık oruçlu, namazlı ibadetten hayırlıdır. Müslümanların selameti, huzur ve sükunu adına, Ramazan ayında Allah rızası için bir günlük ribât Allah indinde, orucuyla namazıyla bin yıllık ibadetten daha hayırlı, sevapca daha büyüktür. Eğer Allah onu sağ-salim ailesine kavuşturursa, bin yıl ona bir tek günah yazılmaz, sadece haseneleri yazılır ve kendisine Kıyamete kadar ribât sevabı akıtılır.” Evet, ribat, din ve milletin başına gelmesi muhtemel bela ve musibetler karşısında tetikte olma, inandığı davanın gereğini eda etme, kısacası “adanmışlık” vasfını ortaya koyma demektir. Adanmış bir insanın hedef ve gayesi uğrunda atacağı her adım ona ribat sevabı kazandıracaktır. Ya bu sevap bir de Ramazan ayının bereketine göre olursa!.. Herkes elde edebilir mi böyle bir mükafatı? Evet, kalbindeki hulûsa, niyetindeki derinliğe ve Allah’la olan irtibatının seviyesine göre herkes bu mükafattan istifade edebilir. Hadis-i şerifte bir ufuk gösterilmektedir. Sevabı tam kazananın hâli odur, ama herkes onun kadar olmasa da kendi seviyesine göre aynı semereden nasiptar olur.

Ramazan ayının kardeşliğe, dostluğa bakan bir yanı da vardır. İnsan oruç vesilesiyle düşünür: “Hiç yiyecek bulamayanların, yiyemeyenlerin, içemeyenlerin hâli nicedir acaba?” Onların durumunu açken çok daha iyi duyarsınız, anlarsınız. O da sizin semâhât, cömertlik hislerinizi şahlandırır. Onun için, millet bu hususu işleye işleye zamanla âdet haline de getirmiş; öyleki sanki yapmaları gerekli olan o değişik hayır, hasenat, himmet, zekat ve sadakanın mutlaka Ramazan-ı Şerif’te yapılması lazım olmuş gibi, cömertlik hislerinin tetiklenmesini bile beklemeden yapıyorlar. İşte görüyorsunuz, sadaka veriyorlar, sadaka taşları kuruyorlar. Şimdilerde sadaka taşları yerine çadırlar kuruyorlar. Diyorlar ki, “Allah’ın ikram sofraları açılmış yağmadır gelen alsın!” Belki gerçekten de Allah tarafından tetikleniyor insanların bu semâhât hisleri, hayır duyguları. Fakat belki de millet işleye işleye artık onu tabiatları haline getirmiş.

Bütün bunlar, Ramazan’ın bereketi. Ramazan’la gelen ve potansiyel olarak Ramazan’da bulunan bu fırsatları değerlendiren bir insan, Ramazan geçince hayıflanmaz. Çünkü o burnunun yere sürtülmesine mâruz kalmayacak, kendisine “veyh” çekilmeyecek bir insan kıvamını kazanır. O, Ramazan ayını iyi değerlendirmiş ve Cenabı Hakk’ın mağfiretine mazhar olmuştur.. iki sevinçten birini her akşam iftar sofrasında yaşamıştır.. diğerini de, Rabbine kavuştuğu an tadacaktır. (ÜB)

Soru: Bir hadis-i şerifte, “Her kim inanarak ve karşılığını sırf Allah’tan bekleyerek Ramazan orucunu tutarsa, onun geçmiş günahları bağışlanır” buyrulurken “ımanen vehtisaben” kaydı konuluyor. Bu ifadeyi nasıl anlamalıyız?

Cevap: “İmanen” kelimesi; inanılması gerekli olan her şeye ve oruçla alâkalı dinî hükümlere kalbden inanmayı; orucun farz olduğuna, karşılığında büyük mükâfat bulunduğuna ve her şeyden öte rıza-yı ilahiye bir vesile teşkil ettiğine hiç tereddüde düşmeksizin iman etmeyi vurgulamaktadır.

Evet, biz Allah’ın kullarıyız; Allah da bizim ma’budumuzdur. Bizim O’na karşı yaptığımız şeyler O’nun hakkı, bizim de vazife ve sorumluluğumuzdur. Oruç da, O’nun emri ve bizim görevimizdir. O, ibadetlerimizden her zaman haberdardır ve yaptığımız her şeyi bilmektedir. Cenâb-ı Hakk’ın görüp bildiği o amellerimiz, mevsimi gelince nemalanmış olarak geriye dönecektir. Ayrıca, ellerimizi O’na kaldırdığımızda, bir kudsî hadiste dendiği gibi; “O eller geriye boş olarak dönmeyecektir.”

Cenâb-ı Hakk’a karşı teveccüh ederken ve O’na yalvarıp yakarırken, her şeyden evvel O’nun kullarını gördüğüne, dualarını işittiğine ve istekleri yerine getirecek güce sahip bulunduğuna tam inanmak lazımdır. Yoksa inanmadan el açmak, “Verirse verir, vermezse vermez” gibi bir manâya gelir ki, bunun bir saygısızlık olduğu ve öyle birinin çağrısına icabet edilmeyeceği bellidir. O, lütfuyla, keremiyle, rahmetinin gazabının önünde olmasıyla ve merhametinin enginliğiyle öylelerine de verirse verir; biz “vermez” diye kestirip atamayız. Fakat, O’nun duaları kabul etmesinin vesilesi evvela O’na inanmaktır. İnanacaksın ki; samimiyetle ellerini kaldırdığın zaman Allah onları boş çevirmez, yüzünü kara çıkarmaz, seni mahçup etmez; aksine, o kapıya bir daha yönelmene vesile olacak şekilde lütuflarda bulunur. İşte, “ımanen” kaydı böyle bir inanmayı ifade etmektedir.

Mükâfatımız O’ndandır!

“İhtisap” kelimesi de sevabın Allah’tan beklenmesi manâsına gelmektedir; dünyevî beklentilere girmeme, sadece Allah’ın hoşnutluğunu gözetme ve mükâfatı O’nun rahmetinden umma demektir. Hayır işlerinde ve ibadetlerde ihlas ve samimiyete aykırı hiçbir husus olmamalı; riya ve süm’alara girilmemelidir. Hiçbir amel insanların takdir ve teveccühlerine bina edilmemeli; her şey Allah için yapılmalı ve beklentiler de hep Allah’tan olmalıdır. O beklentilerde de yine himmet âlî tutulmalı; yani, yapılan işler dünyevî faydalara bağlanmamalıdır. Gerçi, Sahabi anlayışıyla, ayakkabımızın bağını bile kaybetsek biz onu da Allah’tan istemeliyiz... Arkasında olduğumuz her konuda gayret etmeli, iradenin hakkını

vermeli ama neticede her şeyi Allah'tan dilemeliyiz. Ancak, kulluğumuzu Cenâb-ı Hakk'a sunarken, O'nun Ma'bud, bizim de kul olduğumuzu hiç hatırdan çıkarmamalı; O'nun hakkı olduğu için kulluğumuzu O'na tahsis etmeliyiz. Dolayısıyla, ibadetlerimizi ihtiyaç ve isteklerimize bağlamamalı, vazifemiz olduğu için onları eda etmeliyiz.

Haddizatında, Cenâb-ı Hak'tan bir şey isteme bizim zatî hakkımız değildir; O'nun lutfedip bize verdiği haklar türündendir. O öyle lütufkârdır ki, o hakları Kendisine karşı kullanmamıza müsaade etmiş ve kullandırmıştır. Meselâ, bir manâda, “Siz Bana kullukta bulunun, ibadet ü taatinizi yerine getirin –ki bu sizin vazifenizdir– Ben de, öbür âlemde nimetlerimle sizi sevindireyim” demiş ve bir mukavele yaparak bize bazı haklar vermiş; “Kulluğunuzu yaparsanız Benim üzerimde hakkınız olur” demiştir. Demek ki, hakkı veren de, onu kullanma imkanı bahşeden de Allah'tır.

Yoksa, bizim mahiyetimizde ve rızık olarak bize verilen nimetlerde kaç paralık kendi sermayemiz var ki, herhangi bir hakkımız olsun! Evet, biz mebdeden müntehayaya kadar her şeyimizle O'na aidiz ve O'nun verdiği haklarımız olsa da her şeyden önce birer kuluz. Öyleyse, bir kula yaraşır şekilde hareket etmeli ve sadece Hâlıkımızın, Râzıkımızın ve Rabbimizin hoşnutluğunu dilemeli, ibadetlerimizi de bu niyetle yerine getirmeliyiz. İşte, “ihtisap” tabiri de bu hakikatlere bağlı kalarak, sadece Allah için oruç tutmak gerektiğini ve mükâfatı O'ndan beklemenin lüzumunu belirtmektedir.

Hâsılı; Peygamber Efendimiz (aleyhi ekmelü't-tehâyâ) “Men sâme Ramadâne îmânen vehtisâben gufira lehu ma tekaddeme min zenbihi” buyurmuş; Ramazan'la gelen berekete tam inanan, ihlas ve samimiyetle oruç tutup bu mübarek ayı ibadet ü taatle değerlendiren ve sevabını da yalnızca Allah'tan bekleyen mü'minlerin geçmişte işledikleri günahlarının dahi affedileceğini müjdelemiştir. (İY)

Ramazanları anlayan insan akli, duyan insan vicdanı, zevk eden de insan kalbi olduğuna göre, varlığı görüp hissetmek, duyup değerlendirmek için göze, kulağa, mantığa, muhakemeye ihtiyacımız olduğu gibi, **ramazanı duyup zevk etmek için de akıl, şuur, kalbin harekete geçirilmesine, harekete geçirilip uyanık tutulmasına ihtiyaç hattâ zaruret vardır.**

Zira çok defa, en aydınlık günlerin içine girer-çıkır, en renkli saatleri tekrar tekrar yaşarız da bunların farkına bile varamayız. Bazen de iyi bir konsantrasyon sayesinde, o ölçüde parlak ve renkli olmayan dakikaları öyle bir duyar ve yudumlarız ki; kendimizi cennet bahçelerinde ve kevserlerin başında sanırız.

Her şeyden evvel, bu mânevî güzelliklerin gönüllerimize akıp, içlerimizde birer zevke dönüşmesi için, **bakış açısı ve teveccühün çok iyi belirlenmesi gerekir**. Bu yapılabildiği takdirde, ramazan birdenbire öyle farklılaşır ve bize o kadar derince işler ki, duygu dünyamızın tomurcuklar gibi sürekli inkişaf ettiğini duyar ve kendimizi mânâlarla, hislerle taşkın bir atmosfer içinde hissederiz; ederiz de çevremizdeki her şeyin dili birdenbire çözülür ve birer hatip gibi ruhlarımıza en duyulmadık hutbeler îrad eder ve bugüne kadar hiç söylenmedik sözler söylerler; seherler-sahurlar, ezanlar-namazlar, minareler-mahyalar, sokaklar-sokaklardaki lambalar, her yerde yükselen Kur'ân sesleri, hâfız nağmeleri, imamın solukları-cemaatin çehresi, çocukların çığılığı-yaşlıların temkini.. evet bütün bunlar ruhlarımıza neler söyler neler!. Söyler de o harfsiz, kelimesiz beyanlarıyla gönüllerimize türlü türlü ziyafetler çekerler. **(IGU- Kaos ve Ramazanlaşan Ruhlar)**

Ramazan ve Tamamiyet

İşte, kültürün cezbediciliği ile herkes ve her şey bir ölçüde Ramazanlaşıyor. Geçmişten günümüze yansıyan değerlerin güzelliği, çekiciliği ve göz kamaştırıcılığı bizi bugünün şartlarına uygun şekilde Ramazanla bütünleşmeye itiyor. Mahyalar, iftar çadırları, muhtaçlara yardım yarışları, lebaleb dolan camiler, kubbelerden taşan tekbir ve temcid sesleri, hatta Ramazan davulu içimizde bambaşka duyguları tutuşturuyor. Bütün bunlar, Kur'an ayının bereketinden istifade etmeye bir çağrı oluyor. O çağrıya koşup, bu mübarek zaman diliminin hediyelerinden bol bol almak da bizim şuumuza, irademize ve gayretimize kalıyor.

Hasılı, kültürün hatırlatıcılığı ve çekiciliği insanı belki bir noktaya kadar taşır. Fakat, o noktadan sonra insan kalbinin, şuurunun, latîfe-i Rabbâniyesinin ve iradesinin hakkını vermelidir ki, meseleyi daha engince duysun ve her şeyden azami derece de istifade etsin.

Ayrıca, her şeyde olduğu gibi Ramazan'ı idrak etmede ve ondan faydalanmada da tamamiyet çok önemlidir. Kur'an ayı, insana kulluk adına çok mühim ipuçları verir; hayatı kulluk dantelasına göre örgüleme temrinatı yaptırır. Artık, o ipuçlarını değerlendirmek ve kulluk dantelasını tamamlamak insanın iradesine kalmıştır. İnsan iradesinin hakkını vermeli ve Ramazan'da alışıp uygulamaya başladığı güzel amelleri daha sonra da devam ettirmelidir. Meselâ, bir ay boyunca i'lâ-yı kelimetullah vazifesinin gereğini yerine getirip sonra kenara çekilmek işi yarım bırakmak ve tamama erdirmemek demektir. Oysa, bir mü'minin vazife-i asliyesi kulluktur ve kendini adaması icap eden vazife de i'lâ-yı kelimetullah yolunda olmaktır. Onun dışında ne kadar şey varsa, hepsi tâli işlerdir. Doktor, mühendis, asker ya da öğretmen olmak tâlî bir iştir; Allah, insanı kul olarak yaratmıştır ve mü'min her şeyden önce iyi bir kul olmalıdır. O, gayr-i iradî bir şekilde kul olarak yaratılmıştır; artık kendi iradesiyle

de kul olduğunu ortaya koymalıdır. Gayr-i iradî kulluğunu, iradî kullukla derinleştirmelidir.. Çünkü insan, iradesiyle ortaya koyduğu ameller sayesinde Allah'ın rızasını kazanır. (İY)

Ramazanın son on gününde itikaf yapmalı, elden geldiğince geceleri yatmamalı ve teravihleri uzun uzun kılmalı. Üstadımız da Ramazan-ı şerifin son on gecesinde talebelerini uyarır, o mübarek zaman dilimini en iyi şekilde değerlendirmelerini istemiş. (GU)

Okunabilecek başka yerler:

- Ramazan Risalesi (Yirmi Dokuzuncu Mektup, İkinci Kısım, Bilhassa Yedinci Nükte)
- Gufranla Tüllenen Ay, (Günler Baharı Soluklarken, s. 41, Ocak-1992)
- Kaos ve Ramazanlaşan Ruhlar, (Işığın Görüldüğü Ufuk, s. 171, Ocak-1998)
- Işığın Görüldüğü Ufuk, (Işığın Görüldüğü Ufuk, 117, Ocak, 1999)
- Bir Kere Daha Ramazanlaşırken, (Günler Baharı Soluklarken, s. 109, Mart-1993)
- Ramazan Düşünceleri (Fasıldan Fasıla-3, s. 42-43)
- Ramazan'ın Ruhânî İkliminden Nasıl İstifade Edebiliriz (11.11.2001 tarihli Akademi Sayfası)

18-08-2008 BAMTELİ: RAMAZAN AYININ DEĞERLENDİRİLMESİ